

Herve Frederic Mecheri:

»LES JEUNES IMMIGRES MAGHREBINS DE LA DEUXIEME GENERATION ET/OU LA QUETE DE L'IDENTITE«
(Mladi magrepski imigranti druge generacije i/ili potraga za identitetom)

C.I.E.M. et L'Hartman, 1984, str. 120

U biblioteci »Migracije i promjene« (*Migrations et Changements*) izlaze djela koja tretiraju promjene unutar imigracijske populacije u Francuskoj s posebnim osvrtom na sociokulturni profil novih generacija rođenih u imigrantskoj situaciji, promjene koje se zbivaju u socijalnom, ekonomskom i kulturnom životu zemlje porijekla i zemlje primitka, služeći se pri tome komparativnim pristupom.

Dosad je u toj zbirci izašlo nekoliko knjiga: *Du bled à la Z.U.P. et/ou La couleur de l'avenir*; *Les Jeunes d'origine étrangère*; *Adolescents entre deux cultures* i *Emigre dans mon pays*.

Među njima, krajem 1984. objavljena je i knjiga H.F. Mecherija *Les jeunes immigrés Maghrebins de la deuxième génération et/ou La quête de l'identité*. Ona je proizašla iz autorove teze (s postdiplomskog studija na Sorboni) kojoj je namjera bila odgovoriti na pitanja postoji li specifično ponašanje druge generacije imigranata porijeklom iz zemalja Magreba i kakav je njihov kulturni identitet.

Ne čudi izbor magrepske populacije, jer je ona u Francuskoj najbrojnija (oko 1.510.933 imigranta). Respektirajući specifičnosti pojedinih naroda zemalja Magreba, autor je na osnovi istraživanja i svoga pedagoškog iskustva izveo zaključke na uzorku mladih Alžiraca. (Sami Alžirci na drugom su mjestu po zastupljenosti u Francuskoj, odmah iza Portugalaca.)

Polazeći od pretpostavke da raskorak dvaju različitih kulturnih obrazaca (arapske tradicije i modernih zapadnih vrijednosti) dovodi do pomanjkanja kulturnog identiteta i smetenog traganja za vlastitošću, autor nam u prva dva poglavlja predočuje okolnosti i utjecaje pod kojima se razvijaju pripadnici druge generacije alžirskih imigranata u Francuskoj.

U prvom poglavlju koje nosi naslov »Mladi alžirski imigranti i magrepska kultura iz koje su potekli« (*Les jeunes immigrés algériens et leur culture maghrébine d'origine*) H.F. Mecheri govori o alžirskoj

kulturi i ističe da samo površan promatrač može povjerovati u promjene koje se opažaju u alžirskim gradovima, a nastale su pod utjecajem zapadne kulture. U odgoju mladih muslimana prevladava nepromijenjen obrazac tradicije. Ona se uvlači u dubinu psihe alžirskog djeteta i uvjetuje razvoj u skladu s »civilizacijom pustinje«.

Iznoseći dobro poznate podatke o osnovnim vrijednostima Islama autor ne pretendira na etnološku analizu islamske kulture već nam želi predočiti u kojoj mjeri i na koji način vrijedne autentične vrijednosti oblikuju osobni i kulturni identitet Alžiraca i ostavljaju u njima neizbrisiv trag. Podsjeća nas da Islam — sinonim vječne muževnosti — najveću važnost pridaje ocu, čuvaru obitelji. U obitelji, bračnim i spolnim vezama dominira muškarac. Njemu treba biti pokoran, poslušnik i odan. Dječak je od rođenja svjestan svoje važnosti. Tome ga, svojim odnosom prema njemu, uče i majka i sestra. On je odgajan za realizaciju svoje muževnosti, čiji će vrhunac ostvariti kada postane glava obitelji i otac mnogobrojne djece (pogotovu muške, o čijem će se odgoju osobno brinuti). Na tom putu prolazi kroz grubu fazu inicijacije i prvog posta, čiju će težinu ublažiti ponos i svijest o vlastitoj snazi i značaju.

Djevojčica će za to vrijeme sistematski graditi sliku o svojoj podređenosti. Osnova njezina odgoja jest strah i poniznost prema muškarcu. Ona se najprije boji oca i brata, poslije muža. Njezina je osnovna vrijednost djevičanstvo, a osjećaji su duboko skriveni iza ferdže. Priprema se za ulogu supruge, a prije svega, beskraino nježne i popustljive majke. Dobrovoljno ili ne, ona će biti zatočnica svog kraljevstva — svega doma. Ovakvo raspoređene uloge prihvaćaju se bez pogovora kao odraz prirodnog poretka stvari. Odrasli u takvim okolnostima i s ovim vrijednostima stigli su u Francusku alžirski emigranti. Oni će na njima temeljiti odgoj svoje djece.

Ali nova sredina suprotstavlja se svojim vrijednostima. Škola, prijatelji, mas-mediji utječu na formiranje mlade generacije. I sama obitelj doživljava promjene. One se ne dešavaju u strukturalnom i organizacijskom vidu, već u psihu njezinih članova koji ne mogu ostati neranjeni u novim i drukčijim okolnostima. Dijete neće razumjeti, u društvu koje je liberaliziralo odnose među spolovima, vla-

davinu oca i njegov despotizam. Neće razumjeti zašto ga majka guši svojom emocionalnošću, a otac ne pokazuje svoje osjećaje. Koliko će vrijediti u njegovim očima otac-vladar koji je pokoran radnik na dnu društvene ljestvice? Pripadnost muslimanskoj religiji još će ga više odvojiti od ostalih mladih ljudi. Inicijacijski rez kojim je promaknut u društvo muškaraca nije više izraz ponosa već izraz fizičke razlike koja smeta. Ramazan ga udaljuje od svakodnevnih navika njegovih vršnjaka i ne predstavlja više vrijeme mentalnog zrenja, već još jednu pregradu u usvajanju običaja primamljivije društvene grupe. Naučit će govoriti jezik porijekla, ali to nije jezik sredine u kojoj se želi kretati već grupe koju društvo odbacuje. Dijete se ne želi identificirati s muslimanstvom nego pobjeći od njega.

Međutim, ono za svoj otpor obitelji i njezinoj tradiciji ne nalazi uporište u francuskom društvu. Ono ga ne prihvaća. Mladi alžirski imigranti nisu prihvatljivi prijatelji i bračni partneri mladim Francuzima, ne odgovaraju kriterijima francuskih roditelja. Nizak društveno-ekonomski status imigranata, njihovu religioznost i način njezina iskazivanja, običaje, vrijednosti i navike Francuzi tradicionalno ne mogu prihvatiti.

Autor, nadalje, u poglavlju koje je nazvao »Mladi alžirski imigranti i francuska kultura: alžirstvo (*Les jeunes immigrés algériens et la culture française: l'Algérienite*)« navodi i druge razloge koji uvjetuju sve veću potrebu mladih da odustanu od želje za identifikacijom s francuskom kulturom i vrate se svome porijeklu. Njih pronalazi u društvenim zbivanjima. Događaji u Marseillu 1973, kada su životi mnogih Alžiraca bili ugroženi i kada su, izolirani, bili oslonjeni samo jedni na druge, utjecali su da se počne razvijati »mit o povratku«.

Vječni odnos kolonizatora i koloniziranog; tradicionalno određen položaj imigranata, a osobito ovih koji se po svojim osobitostima bitno razlikuju od načina života domaćina uvjetuju potrebu da se izgradi nova slika o sebi, i na osnovi nje slika časnijeg i vrednijeg položaja u društvu. Mladi Alžirci nisu više spremni prihvaćati asimilacijsku politiku Francuske i žele se izboriti za svoja ljudska prava.

Alžirska kultura, sada sve privlačnija i utjecajnija ne djeluje više u svom izvornom obliku. Ona je modificirana u fran-

cuskom društvu i javlja se kod mladih u obliku koji H. F. Mecheri naziva »alžirstvovom«.

U ovom je dijelu studije autor pokušao, između ostalog, utvrditi u kojoj mjeri moda »rockera« utječe na mlade koji pripadaju drugoj generaciji Alžiraca u Francuskoj i kakav značaj ona za njih predstavlja.

Rezultati pokazuju da ove mlade osobe, koje su doživjele kulturni konflikt arapskoga i francuskoga, pokazuju tendenciju da u svojim opredjeljenjima iskazuju potrebu za autentičnošću kulturnog izraza, da su spremne prijanjati onim kulturnim kretanjima koja smatraju dobrovoljnima. Autor je potvrdio svoju hipotezu da moda »rockera« dopušta mladim imigrantima da nadu socijalnu dimenziju koju cijene, jer im daje mogućnost da izbjegnu svakodnevicu, realitet stambenih četvrti i neizvjesnost svoje situacije te identifikiranje s agresivnom ideologijom koja pojačava, prema njihovu shvaćanju, »antiarapski rasizam«. Na osnovi deskripcije arapskih kulturnih vrijednosti i njihova odraza u francuskom društvu, u trećem dijelu knjige, autor razlaže rezultate svojih razmatranja.

U želji da nam dokaže u kojoj su mjeri mladi imigranti druge generacije suprotstavljeni dvjema kulturama, ističe da oni svakodnevno, prilikom stvaranja stavova, sudova i zaključaka doživljavaju sukob dviju potpuno različitih sociopsiholoških struktura unutar svoje ličnosti.

Dok su njihovi roditelji interiorizirali kulturu svojih predaka i tek poslije došli u sukob sa zapadnom kulturom, njihova su djeca u daleko delikatnijoj situaciji. Njihov se identitet formira u odnosu na dva konfliktna modela.

H.F. Mecheri koristi Eriksonov model formiranja kulturnog identiteta čiji su neophodni elementi: percepcija sličnosti sa samim sobom i vlastitim kontinuitetom u vremenu i prostoru; percepcija da drugi prepoznaju tu sličnost i taj kontinuitet slike o sebi, te osjećaj osobnoga, unutrašnjeg, jedinstva.

U kakvu je položaju mladi imigrant?

On neprekidno doživljava prepreke u svom formiranju. Zbog neprestane konfrontacije očekivanja sredine iz koje potječe i očekivanja različitih grupa u kojima se kreće, uklješten između dviju različitih kultura, on ne uspijeva odrediti svoje »kulturno jedinstvo«. Ne može to

postići ni preko osobnog identiteta, jer u svom formiranju uglavnom ne prima od okoline pozitivne informacije o sebi samom, a identitet je teško strukturirati i onda kada nam sredina u kojoj živimo služi kao jak oslonac. Na taj način on devalorizira sebe, ne izgrađuje optimističke planove za svoju budućnost, a njegova je situacija do kraja nedefinirana i neizvjesna. Dolazi do onoga što Erikson naziva »osjećajem miješanja uloga«, tj. mladi se Alžirac ne postavlja u odnosu prema drugima kao jedinstvena ličnost već kao »zbroy kontradiktornih uloga«. On nema čak ni mogućnost da se vrati u »etnocentrizam« koristan za suprotstavljanje osjećaju nesigurnosti i vanjske agresije. Za njega se kulturni identitet često postavlja i kao želja: »Hoću da budem odnekud.« On ne doživljava kontinuitet između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Njegova je budućnost jednako neizvjesna kao i slika koju ima o samom sebi.

Naravno, H.F. Mecheri naglašava da se neposjedovanje kulturnog identiteta zbog disfunkcioniranja kultura ne može jednako odnositi na cijelu populaciju i da varijacije ovise o mnogim faktorima (roditeljima, nastavnicima ... i samom pojedincu).

Zaključak knjige posvećen je citatima tekstova Svjetske islamske lige, Kurana i Deklaracije UN o pravima djeteta. Bez obzira na svoje porijeklo i starost svi tekstovi govore o pravima ličnosti, o potrebi uzajamnog poštivanja. Istovremeno, njihov izbor i pomalo patetično citiranje govore o vjekovnoj borbi između razuma i kratkoročnih političkih ciljeva, sukobu proklamiranoga i njegova nepridržavanja. Da nije tako ne bi ih ni trebalo pisati, a kamoli na njih upozoravati.

Bez pretenzija da knjigom polemizira, H.F. Mecheri, analizom problema s kojima se susreću mladi magrepski imigranti odredio je njihov položaj, naglasio težinu tog položaja i izrazio potrebu da se unapređuje. Iako se u svojoj analizi ograničio na odnos arapskih imigranata i francuskih domaćina knjiga možda neće potaknuti na razmišljanje samo ove dvije strane. Unatoč specifičnostima, koje ovdje ne prelaze granice nacionantog, lako je shvatljivo da cjelokupna imigrantska populacija druge generacije proživljava krizu identiteta.

Jadranka Čačić

Aleksa Milojević
suradnik: Milena Davidović

Ekonomski institut, Banja Luka, 1985.

NAŠA OMLADINA U ZEMLJAMA ZAPADNE EVROPE — DRUGA GENERACIJA MIGRANATA, NJEZIN DRUŠTVENI I EKONOMSKI POLOŽAJ I MOGUĆNOST POVRATKA

Autor analize pokušava naći i razotkriti neke premisses o kojima ovisi pojedinačna odluka migranta (na privremenom radu u inozemstvu) o tome hoće li svoju aktivnost usmjeriti povratku u zemlju porijekla ili će pokušati ostvariti takav društveno-ekonomski položaj koji će mu osigurati trajan ostanak u zemlji rada i boravka.

Milojević je koncipirao analizu u četiri osnovna poglavlja. Prvo poglavlje analizira migracije po opsegu, dinamici i strukturi, predviđa njihovo kretanje u budućnosti te mogućnosti povratka prve generacije migranata.

U analizi opsega, dinamike i strukture inozemnog stanovništva i radnika, uočljive su znatne kvantitativne i kvalitativne promjene. Takve je pomake uvjetovala izmijenjena migracijska politika u zemljama imigracije. Dok Švicarska bilježi smanjenje kako broja inozemnog stanovništva tako i inozemnih radnika, švedsku migraciju karakterizira porast inozemnih radnika uz relativno smanjenje inozemnih stanovnika. U SR Njemačkoj prisutno je suprotno kretanje nego u Švedskoj, tj. povećava se broj stranih radnika (za razdoblje promatranja 1974—1982; 1974=100). Prosječna dužina boravka na radu u inozemstvu jest 11 godina. Usporenost novog zapošljavanja i opredjeljenost radnika na trajno zadržavanje rezultirali su starenjem dobne grupe migranata. Još je jedna posljedica takve politike: povlačenje ostalih članova obitelji u zemlju imigracije (žene i djece).

Sužavanje mogućnosti zapošljavanja, kako u zemlji primitka tako i u zemlji porijekla, postavlja pitanje perspektive i mogućnosti izbora druge generacije migranata o budućnosti. (Predviđanje budućeg kretanja na tržištu rada mora se uvjetno shvatiti, jer kao i svaka prognoza, i ona je pod cijelim nizom kako ekonomskih tako socioloških i političkih utjecaja, koji više ili manje posredno i nepo-